

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

- 160 Innét az Csabi bástyájátúl fogva
Vékon kőfal mégyen az hegyoldalra,
Az szegleten egy kerek torony vala,
Kinek dereka belől rakott vala.
- Régen Bebek Imre rakatott vala,
Más szegleten bástyát épített vala,
Bebek bástyájának azt híják vala,
Ez két szeglet kilső várnak vége vala.
- 165 Az Bebek bástyájátúl tér meg alá
Vékon kőfal ó kapu bástyájára,
Az bástyán egy vékon kőtorony vala,
Ki alatt az régi ó kapu vala.
- 170 Lejt még alább egy régi keskön kőfal,
Az szegleten dérről nemmen az fennáll,
Az belső várhoz szépen foglalva áll,
Kívöl az árok bérekesztetve áll.
- 175 Nám, az kilső várnak keskön rakása,
Kívöl vagyon egy kis keskön árokja,
Belől az Csabi bástyájátúl fogva
Mind ím ez megmondott szegletig vala.
- 180 Ám egy erős palánkot alkottanak,
Mellette fiupalánkot állattak,
Aszt erőssen földdel megrakták, nyomták,
Gyakor bástyákat abban alkottanak.
- Kapu bástyájában es ilyen módon
Palánk, kőfal között nagy árok vagyon,
Gyakor helyen általszagatva vagyon,
Az töltésből gyakor lövőhel vagyon.
- 185 Helyre, oltalomra minden megvala,
Vár árokjátúl egy palánkja vala,
Aszt régi ó kapuig fonták vala,
Viszont az kőfaltúl más palánk vala.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Külső erődítmények

A szakasz fő témája

A Külső vár északi és keleti falainak, a Bebek-bástyának, a régi Ókapunak a bemutatása, valamint a kőfalak belső oldalára épített zseniális kettős palánkrendszer (fiúpalánk) és a tüzéségi lövőhelyek részletes technikai ismertetése.

Mi történik ebben a blokkban?

*** 157–164. sor:** A Csabi-bástyától egy vékonyabb kőfal húzódik fel a hegyoldal irányába. A fal sarkán egy kerek torony áll, amelynek a belső része masszívan ki van rakva földdel és kővel. A másik szegleten egy újabb bástya emelkedik, amelyet régebben Bebek Imre építtetett, és amelyet a katonák Bebek-bástyájának neveznek. Ez a két sarokpont jelöli ki a Külső vár legszélső határát.

*** 165–176. sor:** A Bebek-bástyától a fal iránya lefelé kanyarodik az Ókapu bástyája felé. Ezen a bástyán egy vékony kőtorony áll, amely alatt a vár régi, elavult kapuja (az Ókapu) található. Innen még lejjebb ereszkedik egy régi, keskeny kőfal déli irányba, amely végül esztétikusan és biztonságosan csatlakozik a belső vár védvonalához, miközben kívülről a várárok határolja le az egészet. Tinódi összefoglalja: a Külső várnak ez a fala meglehetősen keskeny építmény, amely előtt kívül egy kisebb, szűk árok húzódik végig, a Csabi-bástyától egészen a Belső várhoz csatlakozó sarokig.

*** 177–188. sor:** Mivel a Külső vár kőfalai önmagukban túl gyengék és vékonyak voltak a nehéztüzérség ellen, a védők a fal belső oldalán egy hatalmas főpalánkot építettek, amely mellé egy párhuzamos segédfalat, úgynevezett "fiúpalánkot" állítottak fel. A két palánk közötti közt szorosan megtölték és ledöngölték ("nyomták") földdel, és ebbe a vastag földsáncba sűrűn bástyákat és ágyúállásokat vágtak. Ugyanez a megerősítés készült a Kapu-bástyánál is: a kőfal és a palánk között egy mély belső árok húzódik, amelyet több helyen átjárókkal tagoltak, a vastag földtöltésből pedig sűrűn alakítottak ki védett lövőhelyeket a puskásoknak és tüzéreknek. A védelmet egy külső fonott palánkkal is kiegészítették, amely a várároktól egészen a régi Ókapuig futott.

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Vékon kőfal:** Vékony, a modern ostromágyúknak ellenállni képtelen, középkori típusú kőfal.
- * **Bebek Imre rakatott vala:** Bebek Imre korábbi egri prépost és hadvezér által építtetett védmű.
- * **Ó kapu:** Régi kapu.
- * **Keskön:** Keskeny.
- * **Nemmen az fennáll:** Valamennyire még áll, függőlegesen tartja magát.
- * **Keskön rakása:** Keskeny építése, vékony falszerkezete.
- * **Fiúpalánkot:** A főpalánk mellé épített, azzal párhuzamos kisebb, belső segédpalánkfal. A kettő közé döngölték a földet.
- * **Gyakor bástyákat, gyakor lövőhel:** Sűrűn elhelyezett bástyákat, gyakori (sűrű) lálásokat.
- * **Általszagatva vagyon:** Megszakításokkal, keresztgátakkal vagy átjárókkal van tagolva.

Érdekességek

- * **A "fiúpalánk" haditechnikai zsenialitása:** A vékony középkori kőfalak a törökök nehéz faltörő ágyúival szemben pillanatok alatt kártyavárként omlottak volna össze. A magyarok ezért találták fel a palánk és fiúpalánk rendszerét: a két f fal közé méternyi vastagságban döngölt sár és föld rugalmas és puha volt. Amikor a török ágyúgolyó becsapódott, nem törte össze a falat, hanem egyszerűen elnyelődött a sárban – szinte lehetetlen volt teljesen áttörni.
- * **Bebek Imre öröksége:** A Bebek család a korszak egyik legbefolyásosabb és legkiszámíthatatlanabb főúri családja volt (többször is átálltak a törökökhöz vagy Ferdinándtól János királyhoz), de Imre mint egri prépost komoly összegeket fektetett a vár modernizálásába, aminek Dobóék vették hasznát.

Történelmi háttér

A Külső vár volt Eger legsebezhetőbb pontja. Míg a Belső vár sziklára épült és vastag kőfalai voltak, addig a Külső vár falai északon és keleten – ahogy Tinódi is hangsúlyozza – keskenyek és gyengék voltak. Dobó István és hadmérnökei pontosan tudták, hogy Ahmed és Ali pasa csapatai itt, a gyenge falaknál fogják megindítani a legvéresebb rohamokat. Mivel nem volt idejük és pénzük hatalmas kőbástyákat emelni, a zseniális, gyorsan építhető fa-föld szerkezetű palánkokkal és sűrű lövőhelyekkel változtatták a Külső várat egy halálos csapdává.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Ki volt Bebek Imre, melyek voltak a Külső vár legfőbb védelmi gyengeségei Tinódi leírása szerint, és hogyan küszöbölték ki a védők a kőfalak vékonyságát?

2. Irodalom:

Hogyan használja Tinódi az ismétlődő jelzőket (pl. "vékon", "keskőn", "gyakor") a vár drámai állapotának és a védelmi előkészületek sűrűségének bemutatására?

3. Kreativitás:

Képzeld el a pillanatot, amikor a tüzérek a kőfal mögötti fiúpalánk újonnan kivágott lövőhelyeire tolják be a nehéz puskákat és ágyúkat, miközben a völgyben már látszanak a török előőrsök portörpéi. Írd le 3 mondatban a katonák közötti feszült készülődést!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

Bebek Imre egy korábbi egri prépost és katonai vezető volt, aki a Külső vár északkeleti szegletén emeltetett bástyát. A Külső vár legfőbb gyengesége az volt, hogy a falai északon és keleten rendkívül vékonyak és keskenyek voltak, a külső árok pedig sekélynek számított. Ezt a veszélyes hiányosságot a védők úgy küszöbölték ki, hogy a kőfal mögé egy belső főpalánkot és egy azzal párhuzamos fiúpalánkot építettek, a kettő közötti rést pedig vastagon kitöltötték szorosan ledöngölt földdel.

2. Irodalom:

Tinódi tudatosan alkalmazza a "vékon" és "keskön" szavakat, hogy az olvasóban vagy hallgatóságban felerősítse a kiszolgáltatottság érzését és a vár törékenységet a hatalmas török túlerővel szemben. Ezzel éles kontrasztba állítja a "gyakor" (sűrű) szót, amely a lövőhelyekre és bástyákra vonatkozik, azt sugallva, hogy az építészeti hiányosságokat a védők eszeveszett, sűrű és alapos munkával, valamint haditechnikai leleményességgel próbálták ellensúlyozni.

3. Kreativitás:

A friss sár és a fűrészpor nehéz szaga marta a vitézek torkát, miközben vállat vetve, nyögve tolták a nehéz szakállas puskákat a frissen ácsolt lőrésekhez. A tisztek fojtott hangon osztották ki a lőporos zacskókat, miközben a fiúpalánk résein át feszülten figyelték a távolban kavargó, baljóslatú porszemet, ami a török sereg közeledtét jelezte. A gerendák közé döngölt föld fojtottan nyelte el a nehéz fegyverek csikordulását, de a katonák elszánt tekintetében már ott vibrált az első, dördülő sortűz feszültsége.